

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ύστερη Βυζαντινή περίοδος διακρίνεται σε δύο επιμέρους περιόδους

Λατινική Αυτοκρατορία (1204 – 1261)	Παλαιολογία περίοδος (1261 – 1453) το Βυζάντιο ένα μικρό και ασθενικό κράτος Μοιραία η κατάλυση από τους Οθωμανούς
---	--

Η καταστροφή οφείλεται

- Στους εμφυλίους πολέμους
- Στην παρακμή του στρατού
- Στην κατάρρευση της οικονομίας
- Στη στάση των Δυτικών
- Στην επέκταση των Σέρβων
- Στην ισχύ των Τούρκων

Μέσα στην παρακμή γεννιούνται νέες δυνάμεις

Η νεοελληνική εθνότητα και η συνείδηση του Νέου Ελληνισμού

1. Τα Λατινικά κράτη και η αντίσταση των Ελλήνων

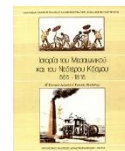
A. Τα λατινικά κράτη

Ποια ήταν τα λατινικά κράτη που δημιουργήθηκαν μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης
Από τους Σταυροφόρους το 1204;

Ποιοι πήραν το μεγαλύτερο μερίδιο από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία;

[Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το *χάρτη* στη σελ. 68]

Γιατί κατά τη γνώμη σας, οι Βενετοί δεν ενδιαφέρθηκαν
Να αποκτήσουν ηπειρωτικές κτήσεις;

Β. Έλληνες και Φράγκοι

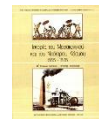
Θυμηθείτε τους όρους

Πρόνοια

Φέουδο

--	--

Ποια η στάση της ελληνικής γαιοκτητικής αριστοκρατίας
Και του αγροτικού πληθυσμού έναντι των κατακτητών και γιατί;

2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς Ήπειρος Νίκαια

Α. Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας

Ποιες πληροφορίες για την ισχύ και το διεθνές κύρος
Της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας μας δίνει ο Αλ-Ουμόρι;
Διαβάστε το σχετικό παράθεμα [σελ. 76].

Β. Το κράτος Της Ηπείρου

Από ποιον ιδρύεται και ποια η κατάληξή του;

Γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας

Το κυριότερο από τα ελληνικά κράτη – ιδρύεται από το **Θεόδωρο Λάσκαρη*** – γύρω του συσπειρώνονται οι πιστές στο κράτος δυνάμεις των Βυζαντινών

* Μετά τη φυγή του Αλέξιου Μούρτζουφλου και ενώ οι Σταυροφόροι καταλάμβαναν την Πόλη ο Θεόδωρος στεφόταν αυτοκράτορας στην Αγία Σοφία

Ο αυτοκράτορας Ιωάννης Βατάτζης φρόντισε τη διοίκηση, την κοινωνική πρόνοια, την άμυνα και την αγροτική παραγωγή του κράτους.

Ο Μιχαήλ Παλαιολόγος συνήψε συνθήκη με τους Γενουάτες: του πρόσφεραν, με ανταλλάγματα, βοήθεια εναντίον των Βενετών

Το 1261 στη διάρκεια της δικής του βασιλείας ο Αλέξιος Στρατηγόπουλος καταλαμβάνει την Κωνσταντινούπολη (κατά σύμπτωση ο βενετικός στόλος και ο λατινικός στρατός έλειπαν από την Πόλη)
– Ο Μιχαήλ στέφεται αυτοκράτορας στην Αγία Σοφία

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

3. Μιχαήλ Η' και Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγοι

Α. Ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος και η πολιτική του

Με ποια μέσα προσπάθησε ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος
Να λύσει το πρόβλημα στις σχέσεις του με τους Λατίνους; [σελ. 78, §1-3, σελ. 79 §1]

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της διακυβέρνησης του Μιχαήλ Η' Παλαιολόγου; [σελ. 79, §3]

Μελετήστε το χάρτη στη σελίδα 78

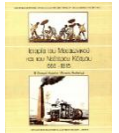

B. Ο Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος και η πολύπλευρη εξασθένηση του Βυζαντινού Κράτους

Σε ποια κατάσταση βρισκόταν το βυζαντινό κράτος όταν κυβερνούσε ο Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος;
[σελ. 79, β § 1-2, σελ. 80, § 1]

[illegible]

Ποιες συνέπειες είχε, **κατά τη γνώμη σας**, η σημαντική μείωση
Της αριθμητικής δύναμης του βυζαντινού στόλου και του βυζαντινού στρατού; [σελ. 80, § 1]

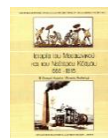

Πού οφειλόταν και ποιες συνέπειες είχε η υποτίμηση του χρυσού νομίσματος για το λαό
Σύμφωνα με το παράθεμα [σελ. 79];

Κρατήστε σημειώσεις μέσα στο βιβλίο σας.

Ποια προβλήματα αντιμετώπιζε στην εξωτερική πολιτική ο Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος;

[σελ. 80, § 3]

Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της διακυβέρνησης του Ανδρόνικου Β' Παλαιολόγου; [σελ. 80, § 4]

4. Προσπάθειες ανόρθωσης της Αυτοκρατορίας και εμφύλιος πόλεμος

A. Οι ανορθωτικές προσπάθειες

Ποιο αποτέλεσμα είχαν οι προσπάθειες του Ανδρόνικου Γ' Παλαιολόγου
Και του συνεργάτη του Ιωάννη Κατακουζηνού για ανόρθωση της Αυτοκρατορίας; [σελ. 81 α, § 1, 2]

B. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα αστικά κινήματα

Να αναφερθείτε στην εμφύλια εξέγερση που είχε να αντιμετωπίσει ο Ιωάννης Κατακουζηνός
[σελ. 81 – 83 β]

Προσπαθήστε να προσδιορίσετε, λαμβάνοντας υπόψη και τα σχετικά παραθέματα, τις πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις που έδρασαν στη διάρκεια της κυριαρχίας του αυτόνομου αστικού καθεστώτος της Θεσσαλονίκης.

Ο Νικηφόρος Γρηγοράς χαρακτηρίζει το καθεστώς των Ζηλωτών ως οχλοκρατία (βλ. Σχετικό παράθεμα). Από ποια σκοπιά βλέπει τα πράγματα; Ποια είναι η δική σας άποψη;

6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλαση τους

1η Δραστηριότητα

Αφού μελετήσετε το πιο κάτω παράθεμα να προσδιορίσετε τα προβλήματα που αντιμετώπιζε το Βυζάντιο κατά το 13ο και 14ο αιώνα.

«Η μεταφορά της κυβέρνησης και σημαντικών στρατιωτικών δυνάμεων στην Κωνσταντινούπολη ήταν αρκετή από μόνη της για να ολοκληρώσει την κατάρρευση της αντίστασης του Βυζαντίου στη Μικρά Ασία. Οι πράξεις και τα μέτρα της νέας δυναστείας των Παλαιολόγων είχαν ως αποτέλεσμα μεγάλα τμήματα της ελληνικής κοινωνίας στη Βιθυνία και αλλού να αποξενωθούν εντελώς από την Κωνσταντινούπολη. Ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος σφετερίστηκε το αυτοκρατορικό στέμμα από το νεαρό Ιωάννη Δ΄ Λάσκαρι και τον τύφλωσε. [...] Ακολουθώντας τη δυναστική και οικονομική πολιτική του, ο Μιχαήλ κατήργησε τις φορολογικές απαλλάξεις των ακριτών και πήρε μέτρα κατά των προνομίων των μεγαλογαιοκτημόνων. Μέλη των ομάδων αυτών απομακρύνθηκαν από τον βυζαντινό στρατό και ορισμένοι, νιώθοντας αποξενωμένοι, λιποτάκτησαν στους Τούρκους, ενώ άλλοι χρησιμοποιήθηκαν ξανά σε στρατεύματα στο ευρωπαϊκό έδαφος. Η κυβέρνηση επέβαλε βαριά φορολογία στους κατοίκους και προσέλαβε άρπαγες μισθοφόρους οι οποίοι συμπεριφέρθηκαν στους ντόπιους πολύ εχθρικά.»

Σπύρος Βρυώνης, *Η παρακμή του μεσαιωνικού ελληνισμού στη Μικρά Ασία*

Και η διαδικασία εξισλαμισμού (11ος έως 15ος αιώνας),

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1996, σ. 123

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2η Δραστηριότητα

Αφού μελετήσετε προσεκτικά τα πιο κάτω παραθέματα:

(α) Να εντοπίσετε τα συστατικά στοιχεία του οθωμανικού κράτους κατά τη γένεσή του.

(β) Να παρουσιάσετε τα πλεονεκτήματα που διέθετε το οθωμανικό κράτος, τα οποία συνέβαλαν στη ραγδαία προέλαση των Οθωμανών.

I. [Η γένεση του οθωμανικού κράτους – Γαζήδες]

«Δεν είναι περίεργο ότι μέσα σε διακόσια χρόνια οι Οθωμανοί (ή Οσμανλήδες) αλλάζουν τέσσερις φορές πρωτεύουσα. [...] Αυτή η μικρή ομάδα πολεμιστών – η παράδοση τους θέλει τετρακόσιους – είναι “γαζήδες”, μαχητές της Πίστης, με φύλαρχο τον Ερτογρούλ. Μπορεί να μην εξουσιάζουν τα πιο εύφορα εδάφη της Μικράς Ασίας. Το γεγονός όμως ότι βρίσκονται στα σύνορα του Βυζαντινού κράτους τους δημιουργεί δυο ισχυρά κίνητρα για επέκταση.

Το ένα είναι πως είναι Ακρίτες του Ισλάμ, “εμπροσθοφύλακες του Σουλτάνου” (Σουλτάν Ονού). Και μια και το Ισλάμ χωρίζει τον κόσμο στα δυο, στον Κόσμο της Πίστης (Νταρ ουλ Ισλάμ) και στον Κόσμο του Πολέμου (Νταρ ουλ Χαρπ) είναι καθήκον τους να επεκτείνουν πολεμικά την Πίστη στις χώρες των Απίστων. Το δεύτερο κίνητρο όμως είναι η λεία που βρίσκεται μπροστά τους και τους προκαλεί για επέκταση, εκμετάλλευση και πλουτισμό, αντίθετα προς άλλες τουρκικές φυλές, που, εγκατεστημένες σε άλλα μέρη της Μικράς Ασίας, εξαντλούνται σε μεταξύ τους πολέμους. Γι’ αυτό και πλήθος πολεμιστών από άλλες τουρκικές φυλές έρχεται να ενισχύσει αριθμητικά όλο και περισσότερο αυτό το νέο κράτος που σιγά-σιγά παίρνει μια ξεχωριστή δική του μορφή.»

Βύρων Θεοδωρόπουλος, Οι Τούρκοι και εμείς, Εκδόσεις Φυτράκης, Αθήνα 1988, σ. 28

II. [Η γένεση του οθωμανικού κράτους – Γαζήδες]

«Οι οθωμανικές και βυζαντινές πηγές της εποχής περιγράφουν τη συρροή γαζήδων από ολόκληρη τη Μικρασία στο στρατόπεδό του [Οσμάν]. Όπως και στις άλλες παραμεθόριες ηγεμονίες, όλοι έπαιρναν τα όνομα του αρχηγού τους, ονομάζονταν δηλαδή Οσμανλήδες. Η προοπτική μιας εύκολης κατάκτησης και εγκατάστασης θα προσελκύσει κύματα εποίκων από διάφορα μέρη της Μικρασίας. [...]»

Στην ίδρυση και τη διαμόρφωση του οθωμανικού κράτους η ιδέα του ιερού πολέμου, του Γαζά, έπαιξε σημαντικό ρόλο. Η κοινωνία των παραμεθόριων ηγεμονιών ανταποκρινόταν σε ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό κλίμα, όπου δέσποζε το ιδανικό του αδιάκοπου ιερού πολέμου και της αδιάκοπης επέκτασης του ντάρου-λ-ισλάμ, της ισλαμικής επικράτειας, ως τη στιγμή που θα κάλυπτε ολόκληρο τον κόσμο. Ο Γαζάς αποτελούσε θρησκευτικό καθήκον, και στο όνομά του αναλαμβάνονταν κάθε είδους εγχειρήματα και θυσίες. Στη συνοριακή κοινωνία κάθε αναγνωρισμένη αρετή απηχούσε το ιδανικό του Γαζά. [...]

Ο ιερός πόλεμος δεν απέβλεπε στην καταστροφή αλλά στην υποταγή του ντάρου-λ-χαρπ, του κόσμου των απίστων. [...]

Ο ιερός πόλεμος και ο εποικισμός αποτελούσαν τους δυναμικούς παράγοντες των οθωμανικών κατακτήσεων.»

Halil Inalcik, Η Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η κλασική περίοδος 1300–1600,

Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1995, σ. 21–22, 24

[illegible]

3η Δραστηριότητα

1. Αφού διαβάσετε το παράθεμα Ι και παρατηρήσετε τους δύο χάρτες που παρουσιάζουν την προέλαση των Οθωμανών να σχολιάσετε τον τίτλο της ενότητας «ραγδαία προέλαση των Οθωμανών».
2. Αφού μελετήσετε τα παραθέματα ΙΙ–ΙΙΙ:

(α) Να διερευνήσετε σε ποιο βαθμό συμφωνούν/διαφωνούν οι απόψεις που εκφράζονται ως προς την αντιμετώπιση του βυζαντινού πληθυσμού της Μ. Ασίας από τους Οθωμανούς.

(β) Να εξετάσετε κατά πόσο η άποψη του Δημητρίου Κυδώνη μπορεί να θεωρηθεί ιστορικά έγκυρη και αξιόπιστη. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

I. [Η προέλαση ξεκινά...]

«Συχνά συχνά, μαζί με τον πατέρα του, ο Ορχάν γαζή έκανε πόλεμο προς όλες τις κατευθύνσεις. Κατέβαιναν ακόμα κι ως τη Νίκαια. Έφτασαν αρκετές φορές κι ως το Κιοπρού-Χισάρ [το Φρούριο της Γέφυρας]. Και αργότερα το κατέκτησαν κι αυτό λεηλατώντας το. Κατόπιν έφτασαν ως το βιλαέτι [= περιοχή, επικράτεια] του Μαρμαρά. Οι άπιστοι ήρθαν και δήλωσαν υποταγή, και ο Οσμάν γαζή τους άφησε τον καθένα στο μέρος του. Επέστρεψε στο Γενί-Σεχίρ [τα βυζαντινά Μαλάγινα]. Οι πολεμιστές άφησαν τα άλογά τους να ξεκουραστούν μερικές μέρες. Κατόπιν όρμησαν στο βιλαέτι της Νίκαιας. Απέκλεισαν την πόλη και την πολέμησαν αρκετές μέρες. Καθυπέταξαν ολόκληρο το βιλαέτι και εγκατέστησαν φρουρές στα κάστρα. Μοίρασαν το βιλαέτι που υποτάχτηκε ως τιμάρια στους πολεμιστές. Και ανηφόρισαν ξανά για το Γενί-Σεχίρ.»

Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου, *Ιστορία και θρύλοι των παλαιών σουλτάνων (1300–1400)*,

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1999, σ. 150

(μεταφρασμένο απόσπασμα από το Χρονικό του Ασήκ-Πασάζαντε)

II. «Ο συγγραφέας του 14ου αι. Δημήτριος Κυδώνης αναφέρει με περιεκτικό τρόπο τις συνέπειες των τουρκικών εξορμήσεων στη Μικρά Ασία, κατά την εποχή που οι κατακτητές εξορμούσαν για πρώτη φορά στην Ευρώπη: “Γιατί αφού μας πήραν όλη τη γη που μας ανήκε από τον Ελλήσποντο προς τα Ανατολικά ως τα βουνά της Αρμενίας, κατέσκαψαν τις πόλεις, σύλησαν τις εκκλησίες, κατασπάραξαν τους τάφους, γέμισαν τα πάντα με αίματα και νεκρούς. Λυμαίνονταν [= κατέστρεφαν, ρήμαζαν] τις ψυχές των κατοίκων, αναγκάζοντάς τους να αγνοήσουν τον αληθινό Θεό και μεταδίδοντας τους τα δικά τους μολυσμένα (θρησκευτικά) μυστήρια. Χρησιμοποίησαν δε τα σώματά τους κατά τρόπο εξευτελιστικό. Αφού τους απογύμνωσαν από τις περιουσίες τους, και στερώντας την ελευθερία τους τούς έκαναν δούλους χρησιμοποιώντας και τη δύναμη που είχε απομείνει στους δυστυχισμένους για τη δική τους ευημερία.”»

(Δημήτριος Κυδώνης: Βυζαντινός λόγιος, θεολόγος και πολιτικός του 14ου αι.)

ΙΕΕ, τ. Θ', σ. 319 (μετάφραση)

III. «Η σχετική θρησκευτική ανεκτικότητα που επέδειξαν οι Τούρκοι έναντι των αγροτικών χριστιανικών πληθυσμών περιόρισε τις αντιδράσεις των τελευταίων και διευκόλυνε την ενσωμάτωσή τους στην οθωμανική κοινωνία.»

Δημητρώκας Ιωάννης – Ιωάννου Θουκυδίδης – Μπαρούτας Κώστας,

Ιστορία του Μεσαιωνικού και του Νεότερου Κόσμου 565–1815, Β' Λυκείου,

ΟΕΔΒ, Αθήνα 2008, σ. 85–86

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

4η Δραστηριότητα

1. Αφού μελετήσετε το παράθεμα Ι να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω: (α) παιδομάζωμα, (β) Γενίτσαροι.
2. Αφού διαβάσετε το παράθεμα Ι και το δημοτικό τραγούδι (παράθεμα ΙΙ) και παρατηρήσετε τις εικόνες 1–2 να συζητήσετε στην τάξη τις επιπτώσεις που είχε το μέτρο του παιδομαζώματος στα ίδια τα παιδιά, στις οικογένειές τους και στους κατακτημένους λαούς.

Ι. «Τότε αποφάσισε ο Μουράτ Α΄ να χρησιμοποιήσει το προνόμιο του “πεντσίκ” (το ένα πέμπτο των λαφύρων), για να χρηματοδοτήσει ένα επίλεκτο σώμα στρατού που θα του ήταν απόλυτα αφοσιωμένο, το σώμα των “καπίκουλλαρι” (kapıkulları, στον ενικό kapıku) δηλαδή των “δούλων της Πύλης”. Εμπνεύστηκε από το σελτζουκικό σύστημα των “γκουλάμ” (gulām = νεαροί ξένοι) και του έδωσε τη μορφή του “ντεβσιρμέ” (devşirme = στρατολόγηση νεαρών, παιδομάζωμα). Ο Βαγιαζίτ Α΄ το καθιέρωσε ως κρατικό θεσμό περιοδικής στρατολόγησης χριστιανορθόδοξων αγοριών που απέκλειε τους μουσουλμάνους, τους εβραίους και όλους τους άλλους χριστιανούς. Οι καλύτεροι από τους στρατολογημένους αυτούς ορθόδοξους καταλάμβαναν τις ηγετικές θέσεις στο παλάτι ή στον αυτοκρατορικό στρατό. Το σύστημα γενικεύθηκε στην εποχή του Μουράτ Β΄ και του Μωάμεθ Β΄. Αυτός ο καινούργιος στρατός των “δούλων της Πύλης” διαιρείτο σε πεζικό, τους “γενίτσερι” (yeniçeri = καινούργιος στρατιώτης) που στα ελληνικά μετατράπηκε σε γενίτσαρος, και σε ιππικό, τους “σιπαχί” (sipahi) στους οποίους ο Μουράτ Β΄, τον επόμενο αιώνα, παραχώρησε τιμάρια και που τελικά πέρασαν κάτω από τον έλεγχο της αριστοκρατίας.»

Δημήτρης Κιτσίκης, *Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας 1280–1924*,

Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1988, σ. 79

ΙΙ. «Ανάθεμά σε βασιλιά, και τρις ανάθεμά σε,
Με το κακό απόκαμες και το κακό που κάνεις.
Στέλνεις δένεις τους γέροντες, τους πρώτους, τους παπάδες
Να μάσεις [= μαζέψεις] παιδομάζωμα, να κάμεις γενιτσάρους.
Κλαίν΄ οι γονέοι τα παιδιά κι οι αδελφές τ' αδέλφια,
Κλαίγω κι εγώ και καίγομαι και όσο θα ζω θα κλαίγω.
Πέρσι πήραν το γιόκα μου φέτος τον αδελφό μου!»

Δημοτικό τραγούδι

Θεσμοί του οθωμανικού κράτους: Παιδομάζωμα

1. Παιδομάζωμα χριστιανών για στρατολόγηση από τους Τούρκους
(Βιέννη, Εθνική Βιβλιοθήκη)

Θεσμοί του οθωμανικού κράτους: Γενίτσαροι

2. Γενίτσαροι πολεμιστές

[illegible]

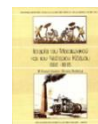
7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης

Α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση

Πώς πήρε παράταση ζωής για μισό αιώνα το Βυζάντιο; [σελ. 87, α §1]

Να εξηγήσετε τις αντιδυτικές διαθέσεις μεγάλης μερίδας του λαού και των αξιωματούχων

Κατά τις παραμονές της Άλωσης. [σελ. 88, §2]

Β. Η Άλωση

Πώς οι Τούρκοι εξασφάλισαν ότι η Κωνσταντινούπολη θα ήταν αδύναμη
μπροστά στα σχέδιά τους για κατάληψή της; [σελ. 88, β §1]

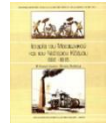
Τι ήταν αυτό που έκρινε την έκβαση της πολιορκίας της Κωνσταντινούπολης; [σελ. 89, β §1]

Γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση

Ποια ήταν η παράδοση που άφησε πίσω του το Βυζάντιο
μετά την άλωση από τους Οθωμανούς το 1453; [σελ. 89, γ §1]

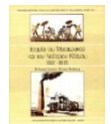
[Ποια ήταν η κυριότερη προσφορά του Βυζαντίου στον ευρωπαϊκό πολιτισμό;]

Εργασίες

Μελετήστε το παράθεμα 2 από του Α. Χαλκοκονδύλη στη σελίδα 88

Και απαντήστε στις εξής ερωτήσεις:

- Συμφωνείτε με την άποψη του μεσολαβητή Ισμαήλ ότι ήταν μάταιος ο αγώνας των υπερασπιστών της Κωνσταντινούπολης;
- Ποια η απάντηση των Ελλήνων στην πρόταση του Τούρκου Σουλτάνου για την παράδοση της πόλης;

8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα

α. Οικονομική και δημογραφική ανάπτυξη

Ποια στοιχεία αποδεικνύουν την ευμάρεια της Ευρώπης κατά το 13ο αιώνα;

Κατασκευαστές ενδυμάτων και ταπετσαριών. Από ιταλικό
χειρόγραφο που χρονολογείται περί το 1400.

β. Κοινωνικές μεταβολές

- Ενίσχυση κεντρικής εξουσίας ⇒ μείωση μικρών φεουδαρχιών
- Συνεργασία αριστοκρατίας με κεντρική εξουσία
- Βελτίωση οικονομικής κατάστασης αγροτών ⇒ εξαγορά των χρεών τους από τους φεουδάρχες
- Μεγάλη μάζα όμως εξακολουθεί να ζει στη φτώχεια
- Οργάνωση επαγγελματιών σε συντεχνίες
- Διοίκηση πόλης από πατρικούς [μικρή ομάδα ισχυρών οικογενειών – συγκροτούσαν την πλειοψηφία των δημοτικών συμβουλίων]

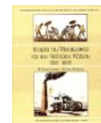
γ. Η κρίση της φεουδαρχίας

Για ποιος λόγους η περίοδος από το 1270 μέχρι το 1330 υπήρξε περίοδος κρίσης;

δ. Η συγκρότηση κρατών και η αιχμαλωσία της Αβινιόν

Πώς εκδηλώθηκε και πού οφειλόταν η παρακμή του παπισμού στη διάρκεια του 14ου αιώνα;

Τι ήταν η Magna Charta,

τι είδους δικαιώματα προστάτευε και ποια σημασία είχε για το αγγλικό πολιτικό σύστημα;

